

5 Segles de Música a L'Eliana

X Edició

Concert de març

Títol: “*El Discurs Musical*”

Intèrprets: Carles Magraner

Música de: Juan del Enzina (1468-1533), Diego Ortiz (Venecia, 1553), John Dowland (1563-1626), Tobias Hume (1569-1645), August Kühnel (1645-c.1700), Johann Sebastian Bach (1685-1750), Karl Friedrich Abel (1723-1787), François Couperin (1668-1733), Marin Marais (1701)

Lloc: Església de la Mare de Deu del Carme

Data: 28 de març de 2015. A les 20 hores.

Presentació

Baix el títol, *El Discurs Musical*, Carles Magraner presenta un programa “a solo” amb la *viola da gamba*. S'exposa, a manera de dissertació, una proposta musical estructurada en quatre parts: *exordium*, *narratio*, *argumentatio* i *peroratio*. Des d'aquesta proposta, que emula la retòrica clàssica, s'interpreta una història musical de la *viola da gamba*. En primer lloc en els seus orígens medievals amb repertoris d'Alfonso el Sabio, *estampidas* i *Cancionero de Palacio*. Li segueix el Renaixement anglès amb Tobias Hume i Dowland, per arribar al segle XVII a Alemanya amb August Kühnel. Bach i Abel es presenten en un tercer bloc que preludeja l'esplendor de l'instrument en el barroc francès de la mà de Marin Marais i François Couperin. El programa està acompanyat amb poesia de cada període històric i tres instruments: una vihuela d'arc, còpia del segle XV d'una taula de Montoliu, una *viol*, còpia de Thomas Cole i Richard Meares i una *basse de viole*, model Michel Colichon del segle XVIII.

Programa de concert i notes

1 - EXORDIUM

Al segle XV apareixen les primeres representacions d'instruments amb les característiques pròpies de la *vihuela d'arc o viola da gamba*. Abundants testimoniatges iconogràfics sustenten la hipòtesi que el nostre instrument va ser creat en els dominis de la Corona d'Aragó com a evolució de la vihuela de mà, en ser utilitzada aquesta amb arc seguint la tècnica morisca del *rabel*, encara llavors molt estès a València. Molt aviat es recullen testimoniatges escrits de la presència de l'instrument en la Roma dels Borja i en la cort hispana d'Isabel la Catòlica. Una de les iconografies més suggestives de l'instrument la podem trobar en els frescs de l'Altar Major de la Catedral de València. Des del segle XV s'han desenvolupat models de diverses grandàries i l'instrument s'expandeix ràpidament per tota Espanya, Itàlia, Alemanya, França i Anglaterra. Carles Magraner interpreta aquest repertori amb una *vihuela d'arc* copia de l'instrument de la taula "La Verge de la llet" de Valentín Montoliu (S. XV), construïda per Marco Salerno en 2009.

CANTIGAS DE SANTA MARÍA

Alfonso X el Sabio (s.XIII)

Virelai / Rotundellus / Lai

CHANSONNIER DU ROI

Manuscrit francès del segle XIV

Estampie

CANCIONERO DE PALACIO

Juan del Enzina (1468-1533)

Pues no te duele mi muerte

Pues no te duele mi muerte siendo tu la causa della, sepan todos mi querella. Sepan que tengo razón, de quejarme si me quejo, pues de ti vencer me dejo, dándote mi corazón. Y no tienes aflicción pues me matas por tenella (Juan del Enzina)

2- NARRATIO

El repertori específic para *viola da gamba* es crea consecutivament als països que es van situar a l'avantguarda de l'instrument; així, els principals autors del XVI publiquen a Itàlia: Silvestro Ganassi, Ortiz i més tard Rognoni, amb el qual ja a principis del XVII el repertori de disminucions aconsegueix una molt notable dificultat. D'aquest repertori s'interpreta en primer lloc una sèrie de *recercadas* de Diego Ortiz. Emigrat l'italià Alfonso Ferrabosco a Anglaterra, l'obra del seu fill homònim dóna inici a la prolífica escola anglesa: durant el segle XVII es produeix una gran floració del repertori per consort amb autors com Dowland, Gibbons, Coprario, Lawes o Purcell. August Kühnel va ser un compositor alemany educat a França i Anglaterra amb un estil característic de l'escola violista alemanya, on va exercir la seua labor en les corts de Dresden i Weimar. Aquest repertori ho interpreta Carles Magraner amb una viola de sis cordes, còpia del segle XVII, segons models de Thomas Cole i Richard Meares, construïda per Judith Kraft en 2007.

TRATADO DE GLOSAS

Diego Ortiz (Venecia, 1553)

La Spagna / Passamezzo

Romanesca / Folia

LACHRIMÆ OR SEAVEN TEARES

John Dowland (1563-1626)

Lachrimae tristes

Amor es fuego aventado por el aura de un suspiro, fuego que arde y centellea en los ojos del amante, o más bien es torrente desbordado que las lágrimas acrecen, qué más podré decir de él... diré que es locura sabia, hiel que empozoña una dulzura embriagadora. (William Shakespeare)

INVENTION FOR A VIOL

Tobias Hume (1569-1645)

Villanel / Harke / Pavin

THE SPIRIT OF GAMBO

August Kühnel (1645-c.1700)

Preludio

3 - ARGUMENTATIO

És també al segle XVIII quan treballen a Alemanya els seus principals virtuoses (com l'holandès Schenck i els Abel), escrivint per a *la viola da gamba* autors de primera línia com Buxtehude, Telemann o Bach que va crear per a Christian Ferdinand Abel les seues tres Sonates per a viola da gamba i clau obligat (en Sol major, en Re major i en Sol menor, respectivament BWV 1027, 1028 i 1029), i va utilitzar igualment la viola da gamba baixa en diverses intervencions en les Passions segons Sant Joan i Sant Mateu. Carl Friedrich Abel, fill de Christian Ferdinand, és considerat l'últim gran violagambista de l'època històrica, aconseguint llegendària fama les seues improvisacions londinenques, recollides en manuscrits de peces para viola da gamba sola.

Desde afuera me atormenta la fuerte marea de la desdicha; de adentro, espantosos temores y la furia de todos los pecados. La única salvación, Cristo, es mi muerte y tu lástima (Günther, Alemania S.XVIII)

SUITE A SOLO BWV 1011

Johann Sebastian Bach (1685-1750) Sarabande / Giga

Alegría. No poseo nombre: pero nació hace dos días. ¿Cómo te llamaré? Soy feliz. Me llamo alegría. ¡Que el dulce júbilo sea contigo! ¡Bonita alegría! Dulce alegría, de apenas dos días, te llamo dulce alegría: así tú sonríes, mientras yo canto. ¡Que el dulce júbilo sea contigo! (William Blake, S.XVIII)

UNACCOMPANIED VIOLA DA GAMBA

Karl Friedrich Abel (1723-1787)

Adagio / Menuet

4 - PERORATIO

La visita de Maugars a Anglaterra origina l'escola francesa dels segles XVII i XVIII, que portaria a l'instrument al seu màxim desenvolupament solístic gràcies a Hotman, Sainte-Colombe, Marin Marais i els Forqueray. El repertori francès s'organitzava habitualment en forma de suites para viola da gamba baixa i baix continu. Si els cinc

llibres publicats per Marais han aconseguit el major prestigi musical, l'instrument va arribar al seu màxim grau històric de dificultat tècnica i riquesa de recursos en les peces de Forqueray, publicades pel seu fill Jean-Baptiste Antoine a París (1747). En aquest programa s'interpreta una Gavota de Couperin i una altra obra de Marais que Carles Magraner interpreta amb una viola da gamba de set cordes construïda per Judith Kraft en 1991 sobre un model Michel Colichon. La viola da gamba pràcticament va desaparèixer de la pràctica musical a la fi del segle XVIII. Aquí podrien acabar-se les seues memòries, o aquest discurs, aquelles que van començar allà pel segle XIII, però el ressorgir de l'interès pel passat ha permès que, en les últimes dècades, la viola da gamba haja trobat el seu lloc en l'espectre musical de la nostra societat, despertant curiositat i fins i tot permetent la incorporació del seu càlid so (comparable al de la veu humana) en repertoris contemporanis.

APOTHÉOSES

François Couperin (1668-1733)

Gavotte

*Elegía a las Musas: Esta corona, adorno de mi frente, Esta sonante lira y flautas de oro
Y máscaras alegres, que algún día, Me disteis, sacras Musas, de mis manos Trémulas
recibid, y el canto acabe, Que fuera osado intento repetirlo. He visto ya cómo la edad
ligera, Apresurando a no volver las horas, Robó con ellas su vigor al numen. Sé que
negáis vuestro favor divino A la cansada senectud, y en vano Fuera implorarlo; pero en
tanto, bellas Ninfas, del verde Pindo habitadoras, No me neguéis que os agradezca
humilde Los bienes que os debí. Si pude un día, No indigno sucesor de nombre ilustre,
Dilatarlo famoso, a vos fue dado Llevar al fin mi atrevimiento. Sólo Pudo bastar vuestro
amoroso anhelo A prestarme constancia en los afanes Que turbaron mi paz, cuando
insolente Vano saber, enconos y venganzas, Codicia y ambición, la patria mía
Abandonaron a civil discordia (Moratín, S.XVIII)*

PIÈCES DE VIOLE

Marin Marais (1701)

Les voix humaines

Carles Magraner naix a Almussafes (La Ribera Baixa, València) on inicia els seus estudis musicals, que continua després en el Conservatori Professional de Carcaixent i el Conservatori Superior de València, obtenint els títols de Professor de Violoncel i el Superior de Musicologia. Molt ràpid, se sent captivat per la música antiga i s'especialitza en violoncel barroc i viola da gamba, amb estudis a Barcelona, Madrid i el *Departament de Musique Ancienne del Conservatoire National de Région de Toulouse*. Obté el Premi a la Creativitat Musical de la Universitat de València en els anys 88 i 89 i del Ministeri de Cultura de joves intèrprets. Carles Magraner és Màster en Música en l'especialitat de música antiga i Doctor en Música per la Universitat Politècnica de València. La seua faceta més coneguda és el seu treball com a fundador i director del grup valencià de música antiga i barroca Capella de Ministrers, amb el qual ha gravat més de quaranta discos reconeguts com a Millor Producció Discogràfica atorgat pel Ministeri de Cultura, Premi Important de l'editorial Premsa Valenciana, premis Gramophone, Goldberg, CDCompact, entre uns altres. Ha realitzat nombrosos concerts en els més prestigiosos festivals estatals i internacionals.

Ha recuperat la versió escenificada de la sarsuela inèdita *La madrileña* de Vicent Martín i Soler, el primer *Oratorio Sacroespañol*, i una aproximació històrica a la interpretació del drama en dues parts per a la Festa de l'Asunció de la Mare de Déu d'Elx. La seua música del Cant de la Sibila forma part de la banda sonora de la pel·lícula *Són de mar* de Bigas Lluna. L'activitat de Capella de Ministrers, dirigida per Carles Magraner, es reflecteix en els més de 1000 concerts oferts des de la seua creació en 1987 i la seua àmplia discografia, aollits tots amb molt bones crítiques de públic i especialistes, a més de premis nacionals i internacionals d'institucions i revistes professionals.